

VERWARRENDE AFSPRAKEN MET FNP:

'DAT HOREN WE ZO NIET TE DOEN'

Op dinsdag 3 juni werd niet alleen de nieuwe Tweede Kamer geïnstalleerd, maar ook de nieuw samengestelde Eerste Kamer. Vanwege de inwerkingtreding van de nieuwe grondwet moesten beide kamers ontbonden worden. Vandaar dat er in mei ook verkiezingen voor een nieuwe Eerste Kamer plaats vonden. Na de Statenverkiezingen volgend voorjaar wordt de Senaat dan op nieuw samengesteld; een korte zittingsperiode dus. Eerste kamerverkiezingen vinden meestal tamelijk geruisloos en onopvallend plaats. De uitslag is tevoren vrijwel exakt te voorspellen. Voor de PPR liep het dit keer allemaal anders.

Duidelijk was in ieder geval wél, dat er voor de PPR een mogelijke tweede zetel in zou zitten. Met behulp van de 3 stemmen van de Fries Nationale Partij in de Staten van Friesland zouden we dat zeker redden. De FNP is landelijk niet vertegenwoordigd in het parlement en kan dus zijn stemmen uitbrengen op een aanverwante andere partij, in dit geval de PPR dus. Dé man binnen de PPR, die altijd de eerste kamerverkiezingen regelt, is Dik van Kleef. Ook dit keer heeft hij weer zijn uiterste best gedaan. Weken van onderhandelen en praten met zowel kandidaten als statenleden.

Aanvankelijk lagen de zaken nogal duidelijk. De kandidatenlijst – de nog geldende van de laatste verkiezingen – gaf als eerst-gegadigde Bas de Gaay Fortman en als nummer twee Leo Jansen. Deze gaf echter al spoedig te kennen geen gebruik te willen en kunnen maken van zijn tweede positie vanwege zijn functie bij het ministerie van VROM. Hij vond dat niet verenigbaar.

Nummer drie op de lijst, Henk Waltmans, bewilligde wel. Voor hem vormt het feit dat hij burgemeester is geen bezwaar om ook de zetel in de eerste kamer te aanvaarden. Voor anderen binnen de PPR ligt dat niet zo voor de hand. Vooral ook omdat de PPR zich altijd heeft uitgesproken tegen dubbeling van functies.

Maar Henk is een ervaren PPR-man, kent de parlementaire wereld en, *last but not least*, was voor de FNP eigenlijk de enige PPR-kandidaat aan wie ze hun stem wilden geven. In het verleden, toen Henk in de tweede kamer zat, heeft hij zich altijd sterk gemaakt voor een regionale politiek en zich ook het lot aangetrokken van de Fries Nationale beweging. Vandaar.

Geruisloos

In de onderhandelingen tussen de PPR-delegatie en de FNP-ers is de persoon van Henk Waltmans natuurlijk een niet onbelangrijke faktor geweest. Omdat die onderhandelingen zo geruisloos mogelijk zijn verlopen blijken er achteraf tegenstrijdige berichten te kunnen circuleren over de mate waarin aan de FNP uitdruk-

kelijk is toegezegd dat een stem op de PPR een stem op Henk Waltmans zou betekenen. Volgens onderhandelaar Van Kleef is dit laatste pertinent niet het geval: 'De FNP heeft steeds de naam van Henk Waltmans genoemd, maar de PPR-delegatie heeft altijd alleen maar gesproken over een tweede PPR-zetel.' In het

partijbestuur rapporteerde medeonderhandelaar Henri Dijksterhuis het tegenovergestelde: er zou aan de FNP gegarandeerd zijn dat Waltmans de tweede man zou worden. Bas de Gaay Fortman (ook hij was er bij) bevestigt deze laatste lezing en verbond daar, toen het anders liep, zelfs vergaande konsekwenties aan. Maar

Henk Waltmans: ervaren PPR-man

daarover straks meer.

Zoals de zaken tot dan toe waren gegaan – tot aan de dag van de verkiezingen – daarover kun je onderling nog van mening verschillen, maar het zag er naar uit, dat alles volgens verwachting zou verlopen. In ieder geval een eerste PPR-zetel voor Bas de Gaay Fortman en als we de tweede zouden halen dan was die voor Henk Waltmans. Dik van Kleef heeft vlak voor de verkiezingen alle PPR-statenleden nog persoonlijk opgebeld met een stemadvies: stem op Bas. En toen kwam de uitslag.

Verrassing en verwarring alom. Inderdaad twee zetels voor de PPR. Maar niet Henk Waltmans was voor die tweede zetel gekozen, maar Jaap de Jong die nummer vier op de kandidatenlijst stond! Drie PPR-statenleden hadden niet hun stem op lijsttrekker of nummer 3 uitgebracht, maar op De Jong. Twee stemmen in Zuid-Holland en één in Gelderland. En dat zijn juist zogenaamde 'zware' provincies vanwege hun inwonertal. Die drie 'zware' stemmen gaven net de doorslag ten gunste van ex-vice-voorzitter de Jong. Niemand had dit zien aankomen, ook de dissidente statenleden niet.

Boos

In het partijbestuur en in de zittende Eerste Kamer fraktie streden boosheid en verwarring om de voorrang. De Gaay Fortman meende dat de geloofwaardigheid van de PPR in het geding was. In zijn versie van de gemaakte afspraken moest Waltmans in de Eerste Kamer. 'Als De Jong zijn zetel had willen bezetten dan zou mij geen andere keus hebben gerest dan me terug te trekken. Als de kerngroep mij wilde behouden dan zouden ze in die situatie een terugroepingsprocedure tegen Jaap de Jong in gang hebben kunnen zetten'. Volgens De Gaay Fortman moeten statenleden zich in hun stemgedrag neerleggen bij de vastgestelde lijstvolgorde.

Partijvoorzitter Van der Plaat was ook boos; op de statenleden en op de onderhandelingsdelegatie. Op de statenleden, 'omdat ze hun bezwaren tegen het handhaven van de bestaande Eerste Kamerlijst niet op kerngroep of kongres duidelijk hebben gemaakt, omdat persoonlijke motieven niet mogen uitmaken wie er wel en wie er niet voor de PPR in de Eerste Kamer komen, en omdat ze stiekum hebben gestemd en het partijbestuur niet van tevoren van hun voornemen in kennis hebben gesteld'. Maar ook de onderhandelingsdelegatie ging te ver: 'De poging om FNP steun te krijgen op persoonlijke titel van Henk Waltmans klopt niet met het verhaal dat we altijd ten beste geven over politieke zuiverheid. De FNP had gevraagd moeten worden of hun statenleden wilden stemmen op de PPR. Er is echter gevraagd of zij hun stem op Henk Waltmans wilden uitbrengen. Dat horen we zo niet te doen.' 'We weten inmiddels dat dit laatste in de lezing van Dik van Kleef ook niet gebeurd is.

Dat de FNP daar in ieder geval anders over denkt, bleek toen Jaap de Jong, inmiddels in hevige gewetensnood, naar

Friesland reisde om de stemming daar te peilen. De ontvangst van niet zeer enthousiast, sommigen zouden hier zelfs de kwalificatie 'onbeleefd' in de mond nemen. Dat was genoeg. De Jong besloot zijn Eerste Kamer aspiraties (voorzover aanwezig) weg te slukken. Henk Waltmans werd dus toch de tweede PPR-senator.

Deze zaak, die binnen partijbestuur, fracties en PPR-kader toch wel voor enige beroering heeft gezorgd, heeft natuurlijk nog een nasleep. Zo blijven er vragen bestaan over de onderhandelingsruimte die een delegatie krijgt, de mate van geheimhouding en daarmee onduidelijkheid van afspraken, het recht van individuele statenleden om een voorkeurstem uit te brengen en zich niet te houden aan een stemadvies.

Stof genoeg dus voor allen, die zich al weer bezig moeten gaan houden met de volgende eerste kamerverkiezingen in het voorjaar van '87!

De PPR is geschokt door de voor progressief Nederland zo slecht afgelopen verkiezingen. Zij realiseert zich dat de progressieve partijen daaraan zelf hebben bijgedragen, door tegenover de duidelijkheid van de coalitie-partners slechts onduidelijkheid en verdeeldheid te stellen.

Meer dan ooit zal het de komende jaren van belang zijn mensen weer hoop te bieden en ernst te maken met een gezamenlijk alternatief. De PPR-fractie zal zich daarvoor blijven inzetten, ook in de wijze waarop zij een nieuw CDA-VVD-kabinet zal bestrijden.

Ik geef u in overweging de heer R. F. M. Lubbers te verzoeken een kabinet te vormen, dat mag rekenen op voldoende

steun in de Staten-Generaal.'

In een brief aan het partijbestuur liet De Jong er overigens geen misverstand over bestaan dat hij met de gang van zaken behoorlijk ongelukkig is. Hij neemt afstand van het 'in alle geheimzinnigheid gesloten contract' met de FNP en konkludeert: 'De PPR moet zich nu eindelijk eens afvragen of zulk gesjoemel om een zeteltje wel strookt met de principiële democratische standpunten die de PPR verdedigt... De PPR moet zich bovendien afvragen of op deze wijze niet-partij-leden zo'n invloed mogen hebben op de samenstelling van PPR-fracties.'

Jaap de Jong wijst er in zijn brief nog eens op dat de extra Eerste Kamer zetel, op grond van voorkeurstemmen, toch echt aan hem persoonlijk is toegeval. Dat is een duidelijk signaal aan de partij, vindt hij. 'De PPR zou zich eens moeten afvragen waarom 'linkse' en 'non-conformistische' partijleden geen kans maken op verkiesbare plaatsen en zou in de nabije toekomst dat tekort moeten inhalen. 'Er zijn volgens De Jong tijdens de onderhandelingen om de tweede zetel door partijbestuur en betrokken partijleden 'grote onzorgvuldigheden en procedurefouten gemaakt'. Hij wijst er fijntjes op dat het in de politiek gebruikelijk is dat betrokkenen daaruit consequenties trekken. De uiteindelijke beslissing om niet te bewilligen is, zo blijkt aan het eind uit de brief, niet zozeer voort gekomen uit een afweging van voors en tegens. 'Waar argumenten niet langer helpen, beslist het gevoel wat goed of fout is.'

ANNEKE VAN 't HULL
BRAM VAN OJK

Jaap de Jong: aspiraties weggelikt